

BESLUTSPROTOKOLL

Sammanträdesdatum

2024-03-04

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienum: SKR 231222a, Sobona 2023/0084

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 4 mars 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Brandkåren Attunda

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av Sobona, Kommunal, Allmänskommunal verksamhet samt AkademikerAlliansen.

Beslutet expedierat 2024-03-18

Ordförande
Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bland annat Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Brandkåren Attunda

Brandkåren Attunda har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelser från AB § 13 mom. 5 samt från Bilaga R till AB och avseende den skadeavhjälpande verksamheten, med hänsyn till personal som arbetar enligt AB, samt den skadeavhjälpande verksamheten, med hänsyn till personal som arbetar, enligt bilaga R.

De yrkesgrupper som berörs är brandmän och styrkeledare som arbetar på dygnet runt-stationer, totalt rör det sig om ungefär 146 medarbetare bestående av uppskattningsvis 106 brandmän och 40 styrkeledare, och 12 insatsledare (7 ordinarie och 5 timvikarier) placerade på Sollentuna brandstation samt 1 vakthavande befäl som utgår från Räddningscentral Mitt (RCM) på Täby brandstation.

Brandkåren Attunda är ett kommunalförbund (räddningstjänstförbund) som ansvarar för räddningstjänsten i sex kommuner (Sollentuna, Järfälla, Upplands-Bro, Upplands Väsby och Sigtuna kommuner i Stockholms län, samt Knivsta i Uppsala län).

Förbundet har 6 brandstationer varav 4 är dygnsstationer med bemanning hela dygnet samt 2 dagtidsstationer med bemanning måndag till fredag under dagtid. Inom förbundet finns ungefär 250 anställda varav cirka 155 utgörs av uttryckande personal som arbetar i skift.

Verksamheten har ett stort och varierat verksamhetsområde med cirka 300 000 invånare i upptagningsområdet. Ett område som omfattar både tätorter och landsbygd, samt flera stora infrastrukturer som Arlanda flygplats, E4:an och Mäljarbanan.

Som skäl för sin ansökan om dispens har förbundet bland annat anfört.

Verksamheten genomgår ett generationsskifte. Förbundet har under de senaste åren arbetat intensivt med att anställa nya brandmän för att täcka pensionsavgångar och den naturliga personalomsättningen.

Inom regionen råder en stark konkurrens på brandmän där några av landets största räddningstjänster återfinns såsom Storstockholms brandförsvaret och Södertörns Räddningstjänstförbundet. Detta bidrar i allt större utsträckning till att förbundet behöver söka personal från andra delar i landet. Stor efterfråga (i kombination med lågt utbud) på brandmän med högre kompetens har verksamheten behövt förhålla sig till en geografiskt större arbetsregion för upptag vilket har medfört att en betydande andel av personalen har långa avstånd till arbetet.

I förbundet behöver den samlade kompetensen i en brandgrupp uppfylla särskilda kriterier såsom rökdykare 1 och 2, rökledare, chaufför och styrkeledare som alla i sig är särskilda kriterier. Den lägsta kompetensen för rökdykare är nivå 2. I dag har verksamheten 16 brandmän med enbart rökdykarnivå 2 vilket innebär att det råder brist på rökdykarkompetens. I genomsnitt tar cirka 5 år att ta igen den kompetens som går förlorad när en brandman med full kompetensbehörighet lämnar verksamheten. Verksamheten har nu begränsade möjligheter att anställa fler brandmän med endast rökdykare 2 kompetens eftersom befintlig personal först behöver utvecklas. Kompetenshöjande insatser för framför allt de nya brandmännen är högt prioriterade. Förbundet befarar menar att de nya arbetstidsreglerna på kort sikt kommer få en negativ och skadlig inverkan på förbundets kompetensförsörjningsinsatser.

Förbundet menar att bestämmelserna kring dygns- och veckovila medför en begränsning i form av att färre går att nyttja, vid ett givet tillfälle, rent schematekniskt samt och bidrar till låsningar i "systemet". Det går således inte att nyttja avgående eller påstigande personal vid till exempel frånvaro.

Insatsledare (IL) och vakthavande befäl VB

Insatsledare och vakthavande befäl har de unika och efterfrågade kompetenser som behövs i olika processer och möten med andra samhällsaktörer. Särskilt insatsledare råder det stor konkurrens om inom regionen.

De har till exempel att agera som förbundets tjänstemän i beredskap (TIB) på kvällar och helger eller att samordna processer kopplat till regionala operativa satsningar eller att bistå brottsförebyggande myndigheter med sakkunnighetsutlåtanden i diverse brottsutredningar. Särskilt då exempelvis räddningstjänstens behov av att kunna genomföra räddningsinsatser är avgörande för hur stora verksamheter med stor infrastrukturell påverkan (Arlanda flygplats, Förbifart Stockholm) utvecklas i regionen. Den 1 oktober 2023 då de nya reglerna för detta kollektiv trädde i kraft, har förbundet kunnat notera minskad tillgänglighet för andra samhällsaktörer, längre handläggningstider, inställda utbildningar, minskade tillsynsvolymer samt bristande erfarenhetsåterföring och olycksutredningar.

Introduktionstiden för en ny insatsledare eller vakthavandebefäl varierar från 6 månader till 1 år beroende på bakgrund. Därutöver krävs kontinuerliga utbildningsinsatser, övningsinsatser och vidareutbildning av personalen.

De nya arbetstidsreglerna får därför kortsiktigt en omvänd effekt genom att verksamheten får svårare att bevilja ledighet under semesterperioden och således vila för personalen.

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten. Kraven för dispens är desamma oavsett om arbetstagarna omfattas av AB eller Bilaga R.

Brandkåren Attunda har ansökt om en generell dispens för hela den operativa heltidsverksamheten samt förbundets insatsledare och vakthavande befäl som utgår från Räddningscentral Mitt, under ett år för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring enligt nuvarande schema.

Brandkåren Attunda har beskrivit de åtgärder som vidtagits för att kunna förlägga arbetstid enligt AB/Bilaga R. Bland annat har förbundet arbetat intensivt med att rekrytera för att täcka vakanser.

Förbundet pekar på att det finns stort behov av kompetenshöjande insatser, att förbundet arbetar kontinuerligt med utbildning för att höja kompetensen, att det alltså saknas personal med full kompetens (brandman).

Begränsningen slår särskilt hårt på erfaren personal som exempelvis instruktörer vilket medför att förbundet får svårare att kompetensutveckla nyanställda och övrig personal.

Förbundet har särskilt pekat på svårigheterna med att planera den lagstadgade semesterledigheten med bibehållen kompetensnivå.

Beslut

Arbetstidsnämnden har, genom ett delbeslut den 29 februari 2024, beviljat Brandkåren Attundas ansökan om dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti 2024).

Utöver det beslut som tidigare meddelats gällande semesterperioden, ovan, beviljar Arbetstidsnämnden dispens under tiden 1 februari 2024 – 30 januari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för dygnstjänstgöring under helger i grundschema samt för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för utbildningar och övningar som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.